

บทบรรณาธิการ

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการรับผิดชอบต่อนำที่ไปสู่การรับผิดชอบต่อเป้าหมายของระบบการศึกษา

บทบรรณาธิการฉบับนี้ขอเสนอเรื่อง การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการรับผิดชอบต่อนำที่ไปสู่การรับผิดชอบต่อเป้าหมายของระบบการศึกษา (paradigm shift of responsibility to accountability of education system)

1. เกริ่นนำ

1.1 การรับผิดชอบต่อนำที่ มาจากภาษาอังกฤษว่า responsibility คือ การทำงานตามคำบรรยายลักษณะงาน (job description: JD) ที่ระบุรายละเอียดหน้าที่ความรับผิดชอบ ขอบเขตงาน ตามตำแหน่งและงานที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติม การรับผิดชอบต่อนำที่ของครูคือการจัดการเรียนการสอนในวิชาและห้องเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ครบตามตารางสอนและหลักสูตร ซึ่งเป็นมาตรฐานคุณภาพของระบบการศึกษา

1.2 การรับผิดชอบต่อเป้าหมาย มาจากภาษาอังกฤษว่า accountability คือ การทำงานให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด การรับผิดชอบต่อเป้าหมายของครู คือ การจัดการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (learning achievement) ในระดับสูงอย่างถ้วนหน้า ซึ่งเป็นคุณภาพที่พึงประสงค์ของระบบการศึกษา

1.3 การรับผิดชอบต่อเป้าหมาย จึงเป็นการรับผิดชอบที่สำคัญกว่าและเหนือกว่าการรับผิดชอบต่อนำที่

2. การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์จากการรับผิดชอบต่อนำที่ไปสู่การรับผิดชอบต่อเป้าหมายของระบบการศึกษา

2.1 เป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานจากเดิมที่ทำงานตามสั่งหรือนำที่ที่ได้รับมอบหมาย (task-based focus) เป็นการทำงานด้วยความตระหนักรู้และสำนึกในผลลัพธ์ตามเป้าหมาย (result-based focus)

2.2 การรับผิดชอบต่อหน้าที่จะให้ความสำคัญกับวิธีการ/แนวทาง* (means) ในการปฏิบัติงาน 2 มิติ คือ (1) การจัดทรัพยากร (resources) ที่เป็นปัจจัยนำเข้า (inputs) และ (2) การจัดกิจกรรม (activities) ที่เป็นกระบวนการ (processes) การจัดการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพตามตัวชี้วัดการปฏิบัติงานแบบ I (Type I implementation-oriented indicators) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติงานตามหน้าที่

2.3 การรับผิดชอบต่อเป้าหมาย จะให้ความสำคัญกับเป้าหมาย/ผลสุดท้าย* (ends) 3 ระดับ คือ (1) ระดับจุลภาค/ผลิตภัณฑ์ (micro/products) เช่น หลักสูตรรายวิชาที่ตอบโจทย์ผู้เรียนและสังคม (2) ระดับมหภาค/ผลผลิต (macro/outputs) เช่น ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะที่พึงประสงค์ถ้วนหน้า

ปรับจาก กรอบแนวคิด results chain และ organizational elements จากหนังสือเรื่อง การวางแผนอภิมหภาค (Mega Planning) ของ Roger Kaufman (2000), หน้า 28-30.

มีชีวิตที่ดีมีคุณค่า และ (3) ระดับอภิมหภาค/ผลลัพธ์ (mega/outcomes) เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าสำหรับทุกคนตามตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานแบบ R (Type R results-orientated indicators) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน 3 ระยะ คือ (1) ระยะสั้น - ผลลัพธ์ (2) ระยะกลาง - ผลผลิต และระยะยาว - ผลลัพธ์และผลกระทบ

3. ความสัมพันธ์เชิงพลวัตของวิธีการ/แนวทาง (means) และเป้าหมาย/ผลสุดท้าย (ends) ขององค์กร

3.1 เป้าหมายระดับจุลภาค/ผลิตภัณฑ์ (micro/products) จะเป็นวิธีการ/แนวทาง (means) ไปสู่เป้าหมายระดับมหภาค/ผลผลิต (macro/outputs)

3.2 เป้าหมายระดับมหภาค/ผลผลิต ((macro/outputs) จะเป็นวิธีการ/แนวทาง (means) ไปสู่เป้าหมายระดับอภิมหภาค (mega/outcomes) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด (ultimate goals) ที่เป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มสู่สังคม (societal value added)

4. ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของการรับผิดชอบต่อเป้าหมาย

ต้องมีการวางแผนอภิมหภาค ที่เรียกว่า mega planning ซึ่งเป็นการวางแผนกลยุทธ์แบบยกกำลัง ที่เรียกว่า strategic planning plus โดยการเน้นการกำหนดเป้าหมาย/ผลสุดท้าย (end results/what) เชิงกลยุทธ์ทั้งระดับจุลภาค มหภาค และอภิมหภาค ก่อนกำหนดวิธีการ/แนวทาง (means/how) อย่างมีกลยุทธ์

ศาสตราจารย์ ดร.พฤษี ศรีบรรณพิทักษ์
ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ